

IRODALOM

- Bogárdi Szabó István: Kálvin és a kálvinizmus irányzatok, különös tekintettel a két világháború közötti egyház- és teológiatörténetben. *Confessio* 2009/2.; 24–34.
- Bojtor István: Misszió a tiszán túl. Kazinczy Ferenc Társaság, Miskolc, 1996.
- Cseri Kálmán: A biblia-szövetség célkitűzéseinek rövid ismertetése. *Református Egyház* 1996/3.; 70.
- Dobos László Gábor: Protestáns ifjúsági egyesületek magyarországon (1883–1953). *Confessio* 1990/4.; 23–30.
- Kontra György: Az ökumené és a diákszövetség. *Confessio* 1988/3.; 62–63.
- Rácz Lajos: A Soli Deo Gloria Szövetség és a történelmi kálvinizmus. *Teológiai Szemle* 2000/2.; 115–120.
- Söveges Dávid: Fejezetek a lelkiség történetéből. Bencés Kiadó, Pannonhalma, 2007.
- Szabó András (szerk.): Sófárium – a Sófár Református Dicsőítő Szerveződés kiadványa. Sófár Egyesület, Budapest, 2007.
- Szabó Péter: A karizmatikus megújulási mozgalom lényege, felelőssége és szolgálata a Magyarországi Református Egyházban. *Református Egyház* 1996/3.; 70–71.

Internetes hivatkozások:

- <http://www.aliansz.hu/aliansz>
<http://ejfelikialtas.hu>
<http://www.mbb.hu>
<http://www.refcursillo.hu>
<http://refisz.hu/>
<http://www.reformatus.net/egyhaziunk-rovid-tortenete>
<http://www.taize.fr/hu>
<http://tt-fek.wix.com/timoteus>

Molnár János:

Az Iszlám Állam teológiai alapjai

Többen állítják, hogy az Iszlám Állam (ISIS), a világ legjobban szervezett, legveszélyesebb, és legjobban finanszírozott terrorszervezete. Az ISIS egyes elméletek szerint azért jöhetett létre, mert a NATO és szövetségesei egy szunnita szervezetet létrehozva akarták megsemmisíteni a libanoni síita Hezbollah ellenállási mozgalmat. Az ISIS – magát kalifátusnak kikiáltva – a világ minden muszlimja fölött vallási fennhatóságot követel, és a világ muszlimok által lakott régióinak jelentős részét közvetlen politikai fennhatósága alatt kívánja egyesíteni.

Teológiai alapok

Muhammad ibn ‘Abdalwahháb.

1703-ban született Nadzsd ‘Ujaina nevű falujában (kb. 50 km-re észak-nyugatra Rijádtól). Családja foglalkozott vallási kérdésekkel, ezért ‘Abdalwahháb is elküldték teológiai tanulmányokra. Bejárta az összes hozzáférhető teológiát. Leginkább Ibn Tajmijja (1263–1328) hanbalita jogtudós gondolkodásának a befolyása alá került. A hanbalita jogi iskola a Korán szószerinti értelmezését, Mohamed erkölcsiségét hangsúlyozta. Ellenezte az „újdonságokat” (bid‘a). ‘Abdalwahháb fő célja az iszlám megtisztítása volt (pogány elemek, más vallásoktól és etnikumoktól átvett értékre). *Muwahhídún* – az egyistenhit, a „*tawhíd*” hangsúlyozása. Felix Tauert – „ez a mozgalom az iszlám reformációja volt”.

‘Abdalwahháb alapelvei

Amit elutasít:

1. hitelméleti iskolákat csak a Próféta eredeti tanát alkalmazza;
2. az iszlám bizonyos emléknapijainak a megünneplését;
3. A közvetítést Isten és a hívő között. A prófétákat csak, mint Isten akaratának hirdetőit ismerik el, de nem engedik a hívő fölé emelni őket. Azt, hogy az ítélet napján a Próféta közbenjár a muszlimokért, ahogy azt a Korán 75. szúrája is említi, azt elfogadja.

Amit tilt:

1. a síremlékek állítását és látogatását;
2. a szentek tiszteletét, amiért szerintük a szent sírokat és ereklyéket el kell pusztítani, a hozzájuk fűzött kultuszt pedig bálványimádásnak tartani;
3. a bor, a szeszes italok, a dohány és a tudatmódosító szerek élvezetét;
4. a zene, tánc, játék és mulatság élvezetét;
5. a szépítőszer, ékszerek használatát;
6. díszítéseket a ruházaton, de a finom selyemszövetek viselése is.

Amit megkövetel:

1. a mecsetekből minden pompát és fényűzést el kell távolítani;
2. az ősi, patriarchális formákat kell helyreállítani;
3. minden fényűzést kerülni kell;
4. nagy hangsúlyt helyeznek a hitetlenek ellen folytatandó vallásháborúra.

‘Abdalwahháb karrierje.

1739-ben ad-Dir‘ija városkába megy tanítani, ahol az An‘iza törzshöz tartozó Sza‘úd nemzetségből származó Mohamed ibn Sza‘úd emír támogatja ‘Abdalwahháb vallási irányzatát. A kölcsönös szimpátia megpecsételődött ‘Abdalwahháb házasságával (feleségül vette az emír egyik rokonát). 1744-ben pedig az emírral kölcsönös hűségnyilatkozat kötött a tiszta iszlám állam megteremtéséről.

A szerződés mindkettőnek jó volt: ‘Abdalwahháb hirdethette tanait, az emír meg felhatalmazást kapott egy moszlim állam létrehozására (ennek a szerződésnek a megkötésétől datálódik a Sza‘údi királyság és dinasztia).

Mohamed ibn Sa‘úd halála után (1765) helyébe fia ‘Abdul‘azíz (1765–1803) lépett, aki hatalmát tovább növelte, (Észak-Arábiára, sőt, még Kuvajtra és a Perzsa öböl térségére is kiterjesztette, 1801-ben elfoglalta és porig rombolta Kerbalát). Amikor az összes nadzsi törzs is csatlakozott hozzá, bevette Mekkát és Medinát is. Ott is rombolt! A szent városokban végzett garázdálkodása és a zarándoklatok veszélyeztetése felháborodást váltott ki az egész moszlim világban, főleg az Oszmán szultán érezte hatalma csorbulását. Ezért Mohamed Alit kéri fel, hogy támadja meg a wahhábita államot, és törje meg annak hatalmát.

Ez 1819-ben megtörtént, bevette és elfoglalta ad-Dar‘íját és a wahhábita állam egy időre megszűnt létezni.

Az 1821–1884-es években a sza‘údi dinasztia újra aktivizálta magát, s Nadzsd központjában (a mostani Rijád térségében) újra megalakította államát. Azt viszont az Oszmánok által támogatott Banú Rasid dinasztia megsemmisítette. A sza‘údi dinasztia tagjai Kuvajtba menekültek.

Az új szaudi államot ‘Abdul‘azíz ibn Sa‘úd (1876–1953) hozta létre 1901-ben. Elkezdte visszafoglalni az elveszített területeket. Rijádot 1905-ben foglalta vissza, később viszont komoly gondjai akadtak a rasidista oszmán erőkkal. Ezt sikerült megoldania (megszervezte az *Ikhván* nevet viselő *fegyveres muszlim testvériséget*, amely elvben ugyan az iszlám megtisztításáért és a wahhábita hitelvek terjesztéséért harcolt. A gyakorlatban viszont a Sza‘údi ház uralmát segítette.

Az első világháború után a brit kormány Ibn Sa‘úddal felvette a kapcsolatot (Arábiai Lawrence) Az 1915 decemberében megkötött darini szerződésben a Sa‘údi ház által birtokolt területeket protektorátusává tette. Segítette a Rasidok elleni harcban, aminek következtében Ibn Sza‘úd 1922-re teljesen megtörte az rasidista ellenállást, és megduplázta a fennhatósága alatt levő területeket, majd kikiáltotta a Nadzsi Szultánátust.

Az ügyes Ibn Sza‘úd hódításait Angliával is elfogadtatta. Nem ingyen, mert megígérte, hogy nem fogja támadni az öböl-menti és iraki brit érdekeltségeket. Emiatt viszont sok problémája akadt az általa létrehozott Ikhván Testvériséggel, amely mindenütt és mindenki ellen szívesen harcolt volna, akár tüzzel-vassal is terjesztette volna a szigorú wahhábita irányzatot.

1925-ben Husszein seriftől elfoglalta Mekkát és Medinát, az iszlám legszentebb helyeit – nem kis pusztítást végezvén azokon. Hogy miért a pusztítás? Azért, mert a wahhábita irányelvek szerint a sírok, emlékhelyek tisztelete bűn! A szent helyek elfoglalásával véget vetett a 700 éves mekkai hásimita uralomnak. Amikor ‘Abdul‘azíz ibn Sa‘úd a szent városokat 1925 elfoglalta Hussein hásimita seriftől, kinevezte magát „a két legszentebb hely őrzőjének” (arabul *hárisz al-harámajn*)¹. Később 1926. ja-

¹ 1990 augusztusában, miután Szaddám megtámadta Kuvajtot, Szaudarábia behívta az a merikai hadsereget. Ezen az irakiak igen felháborodtak, s a sza‘údi király címet, a *hárisz al-harámajn*-t a *hájín al-harámajn-ra* fordították, ami a *két legszentebb hely árulóját* jelenti.

nuár 8-án kikiáltatta magát Hidzsáz és Nadzsd királyává. (Ezt az 1927-es dzsiddai szerződésben Nagy-Britannia is elismerte.) A nemzetközi elismeréssel a háta mögött Ibn Szaúd az Arab-félsziget minden olyan területét megszállta, amelyik nem állt az angolok védelme alatt.

Mivel a britekkel való konfliktust megtiltotta, kénytelen volt az általa alapított lázadó Ikhván Testvériség ellen fordulni, amelyet 1929–30-ban le is vert, ezzel elpusztította azt az erőt, amely hatalomra segítette. Ennek következményei is voltak: 1979. november 20-án, amikor a szaúdarábiai ellenzék elfoglalta a mekkai Nagy Mecsetet, és meghirdette az Mahdi érkezését, azok vezetője az 1930-ban megsemmisített Ikhván vezetőjének a rokona volt.

Az arab világban az egyes irányzatok mindig újra élednek! A Szaúd-Arábiai királyság viszont 1926 óta területi épségében máig fennáll, és úgymond teljes erejével támogatja a wahhábita irányzatot. Legalább is annak egy olyan változatát, amely megfelel a mostani uralkodónak.

A wahhábizmus mai támogatottsága

A wahhábita Szaúd-Arábiai Királyság azonban az iszlám világban kisebbségben van. Azonban a wahhábizmus szélsőséges formái ma fő forrása az iszlám erőszaknak! Ilyenek:

1. az Oszama bin Ládín (1957–2011) terrorista mozgalma, (ő is szaúdarábiai származású, rijádi születésű és fanatikus wahhábita volt.)
2. Őt elsősorban az egyiptomi Muszlim Testvériség fő ideológusa Szajjid Qutb [vagy „Kutb”] (1906–1966) eszméi befolyásolták.
3. Az al-Qáida is kutbista mintára szervezte meg hadseregét. Igaz, Kutb tanaival az öngyilkosság miatt a wahhábita közösség sem értett egyet. Az utóbbi időben több közel-keleti elemző figyelmeztet arra, hogy a wahhábizmus és a kutbizmus fogalmainak

Milyen támogatottsága van a wahhábista irányzatnak? A wahhábizmus hivatalos vallás Szaúd-Arábiában. Geopolitikai helyzete miatt erős befolyása van Kuvajtban, Bahrainban és Egyesült Arab Emírségben. Jelentős számú követői vannak még Jemenben, ahol számos zajdita él. Szaúd-Arábia a legutóbbi időben már katonailag is beavatkozott és a wahhábita tradícióhoz méltón, szépen lebombázta a világörökségnek számító Szan‘á városközpontját.

A wahhábizmus népszerűtlen Bahreinben és Ománban. Az Arab-félszigeten kívül a wahhábizmus mind a szunnita, mind pedig a síita körökben általában népszerűtlen. Mélységesen népszerűtlen Irakban, Kurdisztánban. Szíria nem támogatja, Jordániában pedig az uralkodó áramlat (az uralkodó családjával együtt) a „hásimita” irány, amely hagyományosan ellensége a wahhábitáknak. Hasonlóan a törökök is gyűlölik őket, mivel az első világháború alatt nagy szerepet játszottak a kalifátus bomlasztásában. Úgyisint az iráni síiták sem kedvelik a wahhábitákat, főleg az 1802-es kerbalai incidens miatt, amikor elpusztították szent helyeiket.

A wahhábizmus és az Iszlám Állam

Hogy milyen az igazi iszlám állam? Azt bizonyítja Szaúd Arábia állam-szervezete. Nincs alkotmánya, polgári igazságszolgáltatása. Mindent az uralkodó ház és az iszlám jog, a sarí‘a old meg, amely lehetővé teszi a korbácsolást, testrészek levágását és a nyilvános kivégzéseket. A pénznek köszönhetően erősödött meg az utóbbi fél évszázadban a wahhábizmus is. Főleg az új moszlim területeken, Afrikában és dél-kelet Ázsiában. Hogy miért? Mert az iszlám nagyon erős terjedése legfőképpen Szaúd Arábia petrodollárjainak köszönhető. Prágai afrikai diákjaim beszélték, hogy náluk az iszlám erősen terjed, aminek szerintük fő oka a szegénység. Ui. amikor valaki áttér az iszlám vallásra, a terjesztőktől kap egy jelentős összeget, s ha valóban rászolgál, akkor a továbbiakban is kap anyagi támogatást – ha nem is valami sokat, de az is jól jön a rászorulóknak. Főleg a nemrég keresztyénné lett afrikaiaknál sikeres a térítés. A régen keresztyén hitre tért afrikaiaknál, pl. az etiópoknál, nem jár sikerrel.

Hol és hogyan jött létre az Iszlám Állam?

A bevezetőben elmondottakhoz még az alábbiakat tennénk hozzá. Amikor Szíriában az Aszad-ellenes erők nem tudták átvenni a hatalmat, Irakban és Szíriában létrejött a magát Iszlám Államnak nevező hatalom, mégpedig a következő szakaszokban: 1999–2006-ben még igazán neve sem volt, csak főleg Irak északi részén randalírozott; 2006–2013-ban Iraki Iszlám Állam néven szerepel; 2014-től pedig Iraki és Levantei² Iszlám Állam (arabul *Dawla Iszlámíja fi’l-‘Iráq wa’s-Sám*);

² A „Levante”, vagy arabul a „Sám” nemcsak Szíriát, hanem Libanont és egész Palesztinát is jelenti – benne természetesen Izraellel.

Konkrétan körülhatárolható területe nincs, uralja viszont Irak nem kurdok lakta északi részét, meg Szíria egyes részeit – közben döngetik Törökország határait is. Tehát ott található, ahová a wahnábizmus már régen el szeretett volna jutni. Befolyásának a területe állandóan változik, hivatalosan egyetlen ország sem ismerte el. Működésének legjellegzetesebb vonása az extrém fanatizmus, Muḥammad ʿAbdalwahnáb tanainak következetes betartása és betartatása, aminek szerves velejárója a rombolás, gyilkolás és a keresztyének következetes üldözése, kiirtása.

Ki támogatta Szíriában (meg Irakban is) a „felkelőket”.

Talán többen, de hírek szerint Szaʿud Arábia mindenképpen benne volt. (Több helyen olvastam arról, hogy az Aszad nyakába varrandó mérgező gáz is éppen Szaʿud Arábiából származott.)

Milyen az Iszlám Állam?

A wahnábita elképzeléseknek teljes mértékben megfelel, a legkegyetlenebb eljárásoktól sem riad vissza. Még hozzá nemcsak az Iszlám Állam, hanem mindegyik moszlim erő, amely a politikai zavargások, beavatkozások révén jött létre Észak-Afrikában, vagy Afrika délebbi részeiben, vagy akár Kelet-Ázsiában. A wahnábita irányzat értéket nem tisztel, csak célját akarja elérni!

IRODALOM

- Bernard Lewis: Az iszlám válsága (2004) (ISBN 963-07-7583-2)
 Karen Armstrong: Az iszlám (2005) (ISBN 963-07-7833-5)
 Encyclopedia Britannica Hungarica CD-verzió/2005.
 Bettschneider, H.: Christentum und Islam: Aporien und Perspektiven. Bulletin der Europäischen Gesellschaft für katholische Theologie, Tübingen, Heft 2, 1993, s. 181–199.
 Borrmans, M.: Orientations pour un dialogue entre chrétiens et musulmans. Paris, Cerf, 1981
 Borrmans, M.: Jésus et les musulmans d'aujourd'hui. Paris, Desclée, 1996.
 Caspar, R.: Pour un regard chrétien sur l'islam. Paris, Centurion, 1990.
 Concilium, Internationale Zeitschrift für Theologie. Heft 3, Juni 1994.
 Crone, P. and Cook, M.: Hagarism. The Making of the Islamic World. Cambridge, 1977.
 Hourani, A.: Islam in European Thought. Cambridge, 1991.
 Kropáček, Luboš: „Islám očima křesťanské teologie“, Souvislosti, 3-4/33-34/1997, p. 115 – 126.

- Kropáček, Luboš: „Rané křesťanství a vznik islámu“. In: Teologické texty, 1999/4, p. 110 – 112.
 Kropáček, Luboš: Islám a Západ. Historická paměť a současná krize, Praha, 2002.
 Küng, H. und van Ess, J.: Christentum und Weltreligionen: Islam. München, 1984 a 1994.
 Küng, H.: Světový étos – projekt. Zlín, 1992.
 Partner, P.: God of Battles. Holy Wars of Christianity and Islam. London, Harper Collins, 1997.
 Vöcking, H.: Křesťané a muslimové mají společnou budoucnost. Teologické texty, 1990, č. 2, s. 52 – 3.
 Waldenfels, H.: Světová náboženství jako odpovědi na otázky po smyslu života a světa. Praha, 1992.
 Watt, W. M.: Islamic Fundamentalism and Modernity. London, 1988.
 Zirker, H.: Christentum und Islam. Düsseldorf, 1989.